

İstanbul
GEDİK
Üniversitesi

NÜRNBERG DURUŞMALARI

T.C. İstanbul Gedik Üniversitesi
Hukuk Fakültesi

13.02.2020

DERS PLANI

1- CEZA HUKUKUNUN İLKELERİ VE DOĞAL HAKİM İLKESİ

2- ULUSLARARASI CEZA HUKUKU VE ULUSLARARASI YARGILAMA YETKİSİ

3- NÜRNBERG DURUŞMALARI

I.CEZA HUKUKUNUN İLKELERİ

A.SUÇTA VE CEZADA KANUNİLİK İLKESİ

Cezalandırılabilirliğe ilişkin hükümler, esas itibariyle parlamentoların çıkardığı şekli anlamdaki kanunlarla düzenlenir.

Suçta ve cezada kanunilik ilkesi, maddi anlamda değil şekli anlamda hukuk devleti ilkesi kapsamında incelenmesi gereken bir ilkedir.

Bu ilkeye bağlı olarak ortaya çıkan 5 temel yasak vardır. Bunlar:

- 1- İdarenin düzenleyici işlemleriyle suç ve ceza hukuku yaptırımını öngörme yasağı
- 2- Örf ve adet hukukuna dayalı cezalandırma yasağı (Nullum crimen sine lege scripta)
- 3- Belirlilik ilkesi (Nullum crimen sine lege carta)
- 4- Kıyas yasağı (Nullum crimen sine lege stricta)
- 5- Geriye yürüme yasağı (Nullum crimen sine lege praevia)

1- İdarenin Düzenleyici İşlemleriyle Suç ve Ceza Hukuku Yaptırımı Öngörme Yasası

Suç sayılan fiiller ve bunlarla ilgili yaptırımlar önceden kanun tarafından açıkça belirlenmelidir. Yani cezalandırma, suç soruşturma makamları ve mahkemelerin keyfilğine bağlı olmamalıdır. Ceza hukuku yaptırımları demokratik meşruiyeti olan kanun koyucu tarafından belirlenmelidir.

TCK m. 2/1:

“Kanunun açıkça suç saymadığı bir fiil için kimseye ceza verilemez ve güvenlik tedbiri uygulanamaz. Kanunda yazılı cezalardan ve güvenlik tedbirlerinden başka bir ceza ve güvenlik tedbirine hükmolunamaz.”

TCK m. 2/2: “İdarenin düzenleyici işlemleriyle suç ve ceza konulamaz.”

2- Örf ve Adet Hukukuna Dayalı Cezalandırma Yasağı

Kişi, salt örf ve adet hukukuna göre cezalandırılmayacağı gibi kanunda öngörülenden daha ağır biçimde de cezalandırılmaz.

Yine TCK m. 2/1 devreye giriyor.

3- Belirlilik İlkesi

Bu ilke belirsiz ceza kanunları yapma yasağını ifade etmektedir. Ceza kanunları herkes tarafından anlaşılır olmalı, kanun koyucunun iradesi açık bir şekilde ifadesini bulmalıdır. Bu şekilde hakimin sübjektif-keyfi kararlarının önüne geçilmesi amaçlanmaktadır.

TCK m. 2/1'deki "açıkça" ifadesi bu ilkenin TCK'daki yansımasıdır.

4- Kıyas Yasağı

Suç ve ceza hukuku yaptırımı içeren düzenlemelerin yorumunda kıyas yasaktır.

TCK m. 2/3:

“Kanunların suç ve ceza içeren hükümlerinin uygulanmasında kıyas yapılamaz.”

5- Geriye Yürüme Yasağı

İşlendiği zaman ceza hukuku yaptırımı gerektirmeyen bir fiil, yeni çıkarılan bir kanunla geçmişe yürürlü olarak ceza yaptırımı altına alınamaz.

Aynı şekilde işlendiği zamankinden daha ağır yaptırım öngören bir kanun, geçmişe yürürlü olarak uygulanamaz. Geriye yürüme yasağı, kişinin aleyhine sonuç doğurduğunda söz konusu olup, lehe durum doğuran kanunlar geçmişe etkili olarak uygulanabilecektir.

“Suçun işlendiği zaman yürürlükte bulunan kanun ile sonradan yürürlüğe giren kanunların hükümleri farklı ise failin lehine olan kanun uygulanır ve infaz olunur.”

TCK m. 7’de düzenlenmiştir.

B.DOĞAL HAKİM İLKESİ

Kanuni hakim ilkesi olarak da adlandırılan doğal hakim ilkesi, bir uyuşmazlık hakkında karar verecek olan hakimin, o uyuşmazlığın doğmasından önce var olmasını öngören bir ilkedir.

Doğal mahkeme yargılanacak olayın meydana geldiği anda, o olayın yargılanması için kanunla kurulmuş mahkeme denmektedir. Bu mahkemenin hakimine doğal hakim denir. Buna göre, bir uyuşmazlık, ancak uyuşmazlığın doğumu anında görevli ve yetkili olan mahkeme tarafından görölür. Böylece doğal hakim ilkesiyle, uyuşmazlığın olaydan sonra çıkarılacak bir kanunla kurulacak bir mahkeme tarafından yargılanması yasaklanmakta, yani kişiye veya olaya özgü mahkeme kurma imkanı ortadan kaldırılmaktadır.

Anayasamız da 37. maddesi uyarınca doğal hakim ilkesini benimsemiş ve istisnai mahkemelerin kurulmasını yasaklamıştır.

“B. Kanuni hakim güvencesi

Madde 37 – Hiç kimse kanunen tabi olduğu mahkemeden başka bir merci önüne çıkarılamaz. Bir kimseyi kanunen tabi olduğu mahkemeden başka bir merci önüne çıkarma sonucunu doğuran yargı yetkisine sahip olağanüstü merciler kurulamaz.”

II.ULUSLARARASI CEZA HUKUKU VE ULUSLARARASI YARGILAMA YETKİSİ

Devletler hukukunun temel ilkesi devletlerin egemenliğidir. Bunun anlamı, devletin diğer devletlerden bağımsız olarak ülkesinde istediği tasarrufu yapabilmesidir.

A. ULUSAL MAHKEMELERİN CEZA DAVALARINDAKİ YETKİSİ

Uluslararası hukuka göre bir devlet kendi ülkesindeki bütün hukuk ve ceza davalarında münhasır yetkiye sahiptir. Devletlerin yargı bağımsızlığı ve diplomatik ayrıcalıklar bir tarafa bırakılırsa, bir devlet kendi ülkesindeki bütün hukuk ve ceza davalarında münhasır yetkiye sahiptir. Ceza davalarında bu çeşitli görüşlere dayandırılmaktadır:

1. Ülkesel yargı yetkisi: Bu görüşe göre devlet, kendi vatandaşı veya yabancı olsun, kimin tarafından işlendiğine bakılmaksızın, ülkesinde işlenen bütün suçlar bakımından yargı yetkisine sahiptir. Subjektif ülkesellik ilkesine göre suçun ülkesinde işlenerek tamamlandığı ve sonuçlarını doğurduğu devlet mahkemeleri kendi hukukunu uygulayarak o davaya bakmakla yetkilidir. Objektif ülkesellik ilkesine göre ise suçun işlenmesine başka ülkede başlanmasına rağmen diğer bir ülkede devam edilmiş veya suçun sonuçları başka bir ülkede ortaya çıkmışsa, objektif ülkesellik ilkesine göre, o devlet mahkemeleri yetkilidir. (Ör: 1927 UAD Bozkurt-Lotus Davası)

2. Aktif vatandaşlık ilkesi: Bu ilkeye göre, yargı yetkisi vatandaşlıktan kaynaklanmaktadır. Suç yurt dışında da işlenmiş olsa, devlet suç işleyen vatandaşını yargılama ilkesine sahiptir.
3. Pasif vatandaşlık ilkesi: Bu ilke ile bir devlete, yurt dışında kendi vatandaşlarına karşı işlenen suçları kovuşturma ve yargılama yetkisi tanınmaktadır.
4. Koruma ilkesi: Bu ilkeye göre bir devlet, kendi çıkar ve güvenliğini tehdit eden yabancıları yargılama yetkisine sahiptir.
5. Evrensellik ilkesi: Yukarıdaki ilkelerden farklı olarak uluslararası hukukta ayrıca, bir suçun uluslararası topluluk aleyhine işlenmesi halinde, bütün devletlere yargı yetkisi tanınmıştır. (Bazı devletler bu ilkenin sadece uluslararası antlaşmalar çerçevesinde uygulanabileceğini savunmaktadır.)

B. ULUSLARARASI TOPLUMUN TÜMÜNÜ İLGİLENDİREN SUÇLAR

Uluslararası kamu düzenine aykırı eylemler uluslararası suçları oluşturmaktadır. Uluslararası Ceza Mahkemeleri kurulurken, gerçek anlamda bu uluslararası suçların cezasız kalmaması amaçlanmıştır. Bu anlamda sırasıyla:

1945-Nürnberg Uluslararası Ceza Mahkemesi

1946-Tokyo Savaş Suçları Mahkemesi

1993-Eski Yugoslavya Uluslararası Ceza Mahkemesi

1994-Ruanda Uluslararası Ceza Mahkemesi

kurulmuştur. Bu mahkemeler ad hoc (belirli bir konuyla ilgili görevlendirilen) nitelikteki mahkemelerdir.

B. ULUSLARARASI TOPLUMUN TÜMÜNÜ İLGİLENDİREN SUÇLAR

Nihayet 1998 tarihinde Roma Statüsü ile sürekli bir Uluslararası Ceza Mahkemesi kurulmuştur. Mahkemenin merkezi Lahey olarak belirlenmiştir. Mahkemenin görev alanına uluslararası toplumun tümünü ilgilendiren suçlar girmekte olup bu suçlar:

- Soykırım suçu
- İnsanlığa karşı suçlar
- Savaş suçları
- Barışa karşı işlenen suçlar olarak sayılmışlardır.

III.NÜRNBERG DURUŞMALARI

1 Eylül 1939’da Almanya’nın Polonya’ya saldırmasıyla başlayan ve 14 Ağustos 1945’te Japonya’nın teslim olmasıyla sona eren 2. Dünya Savaşı tarihin en büyük çaplı savaşı olmuştur.

Savaş sırasında Nazilerin Yahudilere karşı başlattığı sistemli soykırım ve işledikleri diğer insanlık dışı suçlar uluslararası toplumda büyük tepkilere neden olmuş ve uluslararası toplumda “insanlığa karşı suçlar” kavramının yerleşmesini sağlamıştır.

MİHVER GÜÇLERİ

İtalya

Nazi
Almanya

Japonya

DÜNYA SAVAŞI

SSCB

ABD

İngiltere

Fransa

İTTİFAK DEVLETLERİ

III.NÜRNBERG DURUŞMALARI

Nazi rejiminin ve mensuplarının iktidarları sırasında ve savaş süresince işledikleri suçlardan dolayı cezalandırılacağına ilişkin en önemli işaret, Müttefik Devletlerin (ABD, İngiltere, SSCB, Fransa) 30 Ekim 1943'te yayımladıkları ve bu niyeti açığa vuran Moskova Deklarasyonu olmuştur.

Savaş bittiğinde, Nazi yöneticilerin cezalandırılmasına ilişkin farklı görüşler vardı. Ya ceza yargısına başvurulacak ya da doğrudan infaz gerçekleştirilecekti. Fakat ABD içinde savaştan sorumlu Bakan Henry Stimson'un başını çektiği bir gruba göre, mutlaka uluslararası bir adli süreç izlenmeliydi. Sonuç olarak Nazi rejiminin sistematik ve acımasız katliamlarının yargısal bir süreçle tüm dünyaya ifşa edilmesi görüşü ağırlık kazandı.

ABD , İngiltere, SSCB ve Fransa temsilcileri 8 Ağustos 1945'te Londra Antlaşmasını imzaladılar. Nazi Partisi'nin önemli bir kalesi olması, Nürnberg Adalet Sarayı'nın yargılamaya uygun olan ve yıkılmayan neredeyse tek yer olması gibi sebeplerle yargılamaların Nürnberg'de yapılmasına karar verildi.

B-Mahkemenin Özellikleri

Nürnberg Uluslararası Askeri Ceza Mahkemesi 1945 Londra Antlaşması'nın eki statüsünün 2. maddesine göre yenen devletlerce (ABD, İngiltere, SSCB, Fransa) atanan 4 yargıçtan oluşmuştur. Mahkemede savcılık görevi her biri 4 yenen devletçe atanan 4 başsavcı tarafından tek ya da birlikte yerine getirilmiştir. Londra Antlaşması'nın 1. maddesi İkinci Dünya Savaşı sırasında fiilleri coğrafi açıdan bir tek yere bağlanamayan gerek tek gerekse grup ya da örgüt üyesi olarak işlenen suçların faillerini yargılamakla görevlendirmektedir. Statünün 1. ve 6. maddeleri yargılanacak kişilerin yalnızca itilaf devletlerinin hizmetindeki önemli savaş suçluları olacağını eklemektedir. Mahkeme kararlarını oy çokluğu ile almakta olup, oyların eşitliği durumunda başkanın kararı belirleyici olmaktadır.

Mahkeme, suçların işlenmesinden sonra, yalnızca bu suçları kovuşturmak için kurulmuş ad hoc (özel) ve olağanüstü mahkemelerdir. Özel olmaları, yalnızca belirli suç tiplerini yargılama yetkisine sahip olmalarından kaynaklanmaktadır. Olağanüstü olmaları ise, yetkilerine girdiği açıklanan fiillerin gerçekleşmesinden sonra (ex post facto) kurulmuş olmalarından kaynaklanmaktadır. Mahkemenin objektif adaleti sağlama görevi yoktur.

C-Mahkemenin Yargı Yetkisi

Mahkeme, üç ayrı suç tipi açısından yetkiliydi. Bunlar, barışa karşı suç, savaş suçları ve insanlığa karşı suçlardı.

Barışa karşı suçun tanımı Statünün 6. maddesinde “bir saldırı savaşının idaresi, hazırlanması, çıkarılması veya idamesi veya evvelki fiillerden herhangi birinin gerçekleşmesi için kararlaştırılmış bir plana veya bir komploya katılma” olarak tanımlanıyordu.

Savaş suçları yine 6. maddenin 2. fıkrasında “savaş suçlarının ve yapılageliş kurallarının çiğnenmesi” olarak tanımlanmıştır. (sivillerin öldürülmesi, kötü muamele, denizdeki kişilerin öldürülmesi, köleleştirme, askeri zorunlulukların haklı kılmadığı yakıp-yıkma ve yok etmeler)

İnsanlığa karşı suçlar 6. maddenin 3. fıkrasında “savaştan önce ya da savaş sırasında sivil halkın öldürülmesi, tutsak olarak kullanılması, sürgünler ve diğer insanlığa aykırı eylemler” ve “mahkemenin yetki alanına giren diğer suçların politik , sosyal, dinsel nedenlerle işlenmesi” olarak tanımlanmıştır.

Yine statüye göre mahkemeye tanınan bir başka yetki herhangi bir örgütün suçlu olduğunu tespit etmektir.

D-Yargılamanın Sonuçları ve Nürnberg İlkeleri

Nürnberg’de Nazilerin öndegelen liderlerinden 22si yargılanmıştır. Buna karşılık, Adolf Hitler dışında, soykırım programının uygulayıcısı Heinrich Himmler ve Nazi propaganda lideri Joseph Goebbels, intihar ettiklerinden sanık sandalyesine hiç oturmamışken, diğer bir önemli lider Robert Ley de, iddianamesi okunduktan sonra kendisini öldürmüştür. Hakkında hüküm verilen 22 sanıktan 12’si ölüm cezasına, 3’ü ömür boyu hapis cezasına, 4’ü süreli hapis cezasına (biri 10, bir diğeri 15, 2’si de 20 yıl) mahkum edilmiş, 3’ü de beraat etmiştir.

Nürnberg Askeri Ceza Mahkemesi Statüsü'nde yer alan kurallar kodifiye edilerek pozitif uluslararası hukukun bir parçası haline getirilmiştir. BM Genel Kurulu da daha sonra bu ilkeleri onaylamıştır. Uluslararası hukuk komisyonunun 1950'de konuyla ilgili hazırladığı raporda bu ilkeleri teyit edilirken bir yandan da onların içerikleri somutlaştırılmıştır. Nürnberg ilkeleri olarak anılan bu ilkeler şunlardır:

I. İlke

Uluslararası hukuka göre suç kabul edilen bir eylemde bulunan şahıs, bundan sorumludur ve cezalandırılması olasıdır.

II. İlke

Uluslararası hukuka göre suç kabul edilen bir eyleme karşı bir ceza öngörülme de, bu şahsı uluslararası hukuk önünde işlediği suçun sorumluluğundan kurtarmaz.

III. İlke

Uluslararası hukuka göre suç kabul edilen bir eylemde bulunan şahıs, devlet başkanı ya da sorumlu hükümet memuru olmaları, işbu şahısları uluslararası hukuk önünde sorumluluktan kurtarmaz.

IV. İlke

Bir şahsın üstü ya da hükümetinin emrine uygun davranması, ahlakî irade bir şahıs için her zaman bir olanak olduğundan, uluslararası hukuk önünde sorumluluğunu ortadan kaldırmaz.

V. İlke

Uluslararası hukuka göre suç işlediği iddia edilen şahıs, gerçeklere ve hukuka uygun olarak adil yargılanma hakkına sahiptir.

VI. İlke

Barışa karşı işlenen suçlar, Savaş suçları, İnsanlığa karşı işlenen suçlar uluslararası hukuk önünde cezaî suçlar olarak belirlenmiştir:

VII. İlke

Savaş suçu ya da insanlığa ya da barışa karşı işlenen suçların eyleme geçirilmesinde suç ortaklığı, VI. İlkede belirtildiği üzere uluslararası hukuka göre bir suçtur.

E-Savunmalar ve Yargılamaya Yönelik Eleştiriler

Savunmalar:

Barışa karşı suçlara ilişkin olarak savunma, kendilerine yönlendirilen bu suçlara karşı, söz konusu durumun ex post facto olduğunu, yani suçun işlendiği sırada böyle bir yasanın bulunmadığını, dolayısıyla bu suçlardan yargılanamayacaklarını ileri sürmüştür. Almanya ve müttefiklerinin bilhassa Briand–Kellog Paktı'na taraf olmadıkları için kriminal bir olay oluşturmadıklarını vurgulayarak “herhangi birini İkinci Dünya Savaşı'nı başlatmak suçundan içeri atmanın hukukî bir dayanağı yok” demiştir.

Savunma tarafının da, diğer suç tanımlamalarındaki tutumunun aksine, savaş suçları konusunda ex post facto durumunu öne sürmemesi dikkat çekici bir noktadır.

İnsanlığa karşı suçlar kavramı, mahkemenin en fazla tartışılan noktasıdır. Zira bu suçlamalara karşı Alman tarafı Roma hukukundan bu yana geçerli olan Nullum crimen, nulla poena sine lege yani “kanunsuz suç ve ceza olmaz” ilkesinin ihlal edildiği üzerinde sıkça durmuştur. İddia makamının bu eleştirilere karşılık 1907 Lahey Sözleşmesi ile 29 Mart 1919 tarihinde gerçekleşen barış görüşmeleri sırasında kullanılan “savaş hukukuna ve geleneklerine veya insanlık hukukuna karşı saldırı suçu” cümlesindeki “veya” ibaresine atıfta bulunsa da ikna edici nitelikte kabul edilmemiştir.

Lehe Görüşler:

-Konumu ne olursa olsun, belirli suçları işleyen kimselerin uluslararası alanda da bireysel cezai sorumluluk taşıdığı tespit edilmiştir.

-Nürnberg süreci uluslararası hukukun somutlaşmasına ve kodifikasyonuna yardımcı olmuştur.

-Nürnberg yargılama ve kararları açıkça pozitif uluslararası hukuka dayanmasa bile, en azından örf ve adet biçiminde ortak ve evrensel kabul görmüş uluslararası hukuk ilkelerine dayanmaktadır.

Aleyhe Görüşler:

-Nürnberg süreci hakkında öne sürülen en önemli eleştiriler, bu yargılamaların ceza hukukunun evrensel kabul görmüş ilkelerinden olan kanunilik ve doğal hakim ilkelerini ihlal ettiği iddiasıdır.

-Kanunilik ilkesi bakımından Nürnberg Statüsü madde 6'da mahkemenin yargı yetkisine giren fiiller sayılmıştır. Ne var ki bu suçlar, mahkemenin yetkisine girdiği belirlenen fiillerin işlenmesinden sonra (ex post facto) ihdas edilmiştir.

-Doğal Hakim ilkesi bakımından da yalnızca belirli fiilleri yargılamak için o fiiller işledikten sonra kurulan bir mahkemenin bu ilkeyi ihlal ettiği söylenmektedir.

-Diğer bir itiraz olarak, Alman topraklarında işlenmiş bulunan fiiller üzerindeki cezai yargı yetkisinin Alman ulusal yargı mercilerinden alınıp uluslararası bir mahkemeye devredilmesini öngören bir antlaşmada Alman Devleti'nin imzasının bulunmamasının egemenlik haklarına aykırılık oluşturduğu söylenmektedir.

-Bir başka eleştiri yalnızca savaşı kaybeden devletlerin yetkililerinin savaş suçları nedeniyle sorumlu tutulmaları olmuştur. Öyleki savaş suçu kapsamında sayılabilecek ve müttefik devletlerin işledikleri suçlar gündeme gelmemiştir.

-Son olarak getirilen bir diğer eleştiri de yalnızca kazanan devletlerin hakimlerinden oluşan bir mahkemenin bağımsızlık ve tarafsızlığının şüpheli olduğudur.

Kaynakça:

-Tezcan, Erdem ve Önok, Uluslararası Ceza Hukuku. Seçkin Yayınları 2018

-Pazarcı, H. Uluslararası Hukuk 17.Baskı. Ankara: Turhan Kitabevi, 2018

-Ünal, Ş. Devletler Hukukuna Giriş. Ankara: Yetkin Yayınları, 2003

-Sözüer,A. Ceza Hukuku Uygulama Rehberine Giriş ve Pratik Çalışma Notu. İÜHF Ceza Hukuku ve Kriminoloji Araştırma ve Uygulama Merkezi. 2015

-Parlak (2015). Galiplerin adaleti: Nürnberg ve Tokyo Askeri Ceza Mahkemeleri. ABMYO Dergisi. 38, 37-53.

-Şahin (2010). Nürnberg mahkemeleri üzerine bir inceleme. Aksaray Üniversitesi İİBF Dergisi, Ocak 2010, Cilt:2, Sayı:1